

7 Osvrtnik

1. I.
2026.

INFORMATIVNO GLASILO HRVATSKOG ZAGONETAČKOG SAVEZA

Održana IV. ELQ Završnica

U subotu 30. studenoga 2025. u hotelu *Frankopan* u Dugoj Resi, održan je enigmatsko-logički višeboj **ELQ Završnica '25**, na kojem se okupilo četrdesetak sudionika. Natjecatelji su odgonetali dva seta zadataka, koje su pripremili **Ana Lubura Zegnal** iz Zagreba i **Miro Šarić** iz Splita. Na *ELQ Završnici '25* nastupilo je 23-oje odgonetača, koji su to pravo stekli kroz regionalna natjecanja *ELQ Lige* u organizaciji članica Hrvatskog zagonetačkog saveza EK *Boživran*, ZD *Orahovica*, ZK *Dragalić*, ZU *VAZAK* i sekcije Hrvatske Mense, SIG *Enigma*, održanih u Zagrebu i Rijeci. *ELQ Liga* je enigmatsko-logičko odgonetačko natjecanje, koje je 2011. godine pokrenuo splitski Enigmatski klub *Boživran* u suradnji s Hrvatskom Mensom, u koje se 2022. uključuju i drugi zagonetački klubovi.

U setu natječajnih zadataka zastupljeni su zagonetački zadaci (40 %),

logički zadaci (40 %) i 20 % sudoku zadataka, a vrijeme odgonetanja traje od 60 do 90 minuta, ovisno o jakosti natjecatelja.

Prema Pravilniku Hrvatskog zagonetačkog saveza na *ELQ Završnici* pravo nastupa ima po 30% odgonetača po-

dručnih ELQ liga: Zagreb (8/28), Split (6/21), Rijeka (5/17), Orahovica (5/19), Dragalić (1/5) i VAZAK (1/4). Zbog obiteljskih razloga, u Dugu Resu nisu došli pobjednici ELQ Lige u Splitu i Dragaliću, a umjesto **Sande Reić Tomaš** i **Željka Lebede**, nastupili su **Davor Meštrović** i **Dijana Popović**. Također, na natjecanje nije došao predstavnik VAZAK-a, a od petero Orahovičana, došlo je njih troje. Konačni poredak je bio sljedeći:

1. Tina Bratim, ST	18,0
2. Antonio Šimundža, ST	15,0
3. Goran Vodopija, ZG	12,7

4. Petar Štambuk, ST (12,6), 5. Davor Pleše, RI (12,5), 6. Ante Benić, RI (10), 7. Luka Pavičić, ST (8,9), 8. Dijana Popović, DR (8,5), 9. Nikola Šantić, ZG (5,9), 10. Zorica Radunić, ST

Sudionici ELQ Završnice 2025.

Nova pravila za natjecanja u okviru HZS

Na posljednjoj sjednici Izvršnog odbora Zagonetačkog saveza Hrvatske u 2025. godini bilo je vrlo zanimljivih rasprava, a usvojeni su i neki važni dokumenti. Prije svih riječ je o **Pravilniku o pojedinačnim natjecanjima Hrvatskog zagonetačkog saveza**, kojim se reguliraju pojedinačna natjecanja za Prvenstvo Hrvatske u enigmatskim, logičkim i sudoku zagonetkama. Jedna od zanimljivosti je da se u logičkim i sudoku natjecanjima ukida dosadašnja praksa nastupa i bodovanja sastavljača pojedinih setova zagonetki. Preciznije se definiraju pojmovi organizatora i suorganizatora natjecanja, povjerenika natjecanja, dobne kategorije i vrste nagrada.

Kod kategorizacija natjecanja su također donijete neke odluke. Kod izrade redosljednica (rang-lista) raz-

dvojena su natjecanja koja se boduju za pojedinu rang-listu, a određena su i pravila bodovanja međunarodnih natjecanja, a sve kako bi se dobile što pravednije rang-liste rješavača svih vrsta zagonetki – i enigmatskih i logičkih i sudoku zagonetki, koja služi kao osnova za izbor reprezentacija HZS-a. Korigirana je i bodovna lista školskih natjecanja.

Od 2026. najavljena su i službena ekipna natjecanja (do sada su bila samo na SOZAH-u), već na ovogodišnjem ZeKa prvenstvu i na ELQ završnici. **Pravilnik o ekipnim natjecanjima HZS-a** je u pripremi i bit će razmatran na sljedećem sastanku IO.

Sljedeći sastanak IO je najavljen već sredinom siječnja 2026. godine.

Petar Štambuk

(5,5), 11. Helena Kelava, ZG (4,4), 12. Stjepan Varaždinac, OR (2,1), 13. Fabjan Markovinović, ZG (1,6), 14. Zrinka Karačić, ZG (1,5), 15. Emiljana Vozila Mohorović, RI (1,3), 16. Hrvoje Tadić, ZG (1,1), 17. Davor Meštrović, ST (0,9), 18. Vesna Tomulić, RI (0,4), 19. Davor Tadić, ZG (0,4), 20. Damir Vratković, OR (0,2), 21. Vanja Fornazar, RI (0,2), Ana Karmelić, ZG (0,2) i Karla Grgić, OR (0,2).

Anin set je najbolje riješio Goran ispred Antonija i Tine, a u Mirovom setu je pobijedio Petar ispred Tine i Luke. Konačni poredak je dobiven zbrajanjem plasman-bodova u oba seta, a u borbi za broncu odlučivale su desetinke.

U Dugu Resu je stiglo i osmero rekreativaca, koji su nastupili u utješnoj skupini, a poredak je bio sljedeći:

1. Katarina Cvenić, ZG 24
2. Marina Štambuk, ST 20
3. Ante Jurjević, RI 15

4. Matija Lukanić, RI (14,5), 5. Irena Mastrović, RI (11,5), 6. Stipe Bratim, ST (10), 7. Sven Vodopija, ZG (7), 8. Filip Šantić, ST (5).

Hrvatski zagonetački savez je za prvoplasirani trojac osigurao medalje i pobjednički pehar te diplome za mlade uzraste (-27): 1. Tina Bratim, 2. Antonio Šimundža i 3. Helena Kelava i za veterane (60+): 1. Luka Pavičić, 2. Stjepan Varaždinac i 3. Damir Vratković. Diplome su dobili i najmlađi sudionici Karla Grgić (14) i Sven Vodopija (9). Organizator Božviran je pripremio medalje za najbolje u utješnoj skupini, a Hrvatska Mensa je osigurala prigodne poklone za najbolje mensaše te je podijelila pet besplatnih testiranja za nemensaše.

Uz službeni dio natjecanja, održana je prezentacija društvene igre Mini kvizovka, a Miro Šarić je pripremio i nekoliko revijalnih natjecanja.

Pobjednici ELQ '25 Završnice:
Antonio Šimundža, Tina Bratim i Goran Vodopija

U odgonetačkom enigmatsko-logičkom natjecanju tročlanih ekipa, prvo mjesto podijelili su timovi u sastavu Helena, Zrinka i Katarina te Antonio, Nikola i Fabjan, dok su trećeplasirani bili Zorica, Petar i Luka.

U individualnom kvizu Spajalica prvo mjesto s 28 bodova podijelili su Hrvoje i Stjepan, a u Tris kvizu pobijedio je tim Raketa (Emiljana Vozila Mohorović, Davor Tadić i Saša Popović). Večernje sate mladost je prikračivala društvenim igrama, a splitske 'noćgube' kartanjem.

Luka Pavičić

Sudoku '25 natjecanja u Vodicama

U Vodicama je 13. i 14. prosinca 2025. održana državna razina Sudoku '25 - natjecanja za osnovne i srednje škole, u organizaciji Hrvatske Mense, Hrvatskog zagonetačkog saveza i Enigmatskog kluba Božidar Vranicki iz Splita. Uz razvoj kognitivnih sposobnosti natjecatelja, cilj projekta je i da iznjedri nove mlade nade za nastup na međunarodnim prvenstvima u sudokuu, kao što su svjetska (WSC) ili europska prvenstva (ECSC).

Finalnom natjecanju u Vodicama prethodila su školska i regionalna natjecanja. Na školskom natjecanju, održanom 25. listopada u 548 škola diljem Hrvatske, nastupilo je rekordnih 10.155 sudokaša, u tri uzrasne kategorije: juniori (SŠ), kadeti (OŠ 5.-8. r.) i bistrice (OŠ 1.-4. r.). Ponajbolji su se plasirali na regionalno natjecanje, koje je održano 22. studenog u 4 regije: Osijek, Rijeka, Split i Zagreb, u okviru kojega je nastupilo 1.491 sudokaša.

Sukladno definiranom kriteriju, na državnu razinu natjecanja u Vodicama pozvano je 40 kadeta i 40 juniora s njihovim mentorima.

Na kadetskom natjecanju zlatna je bila Ema Bosnić (OŠ Zadarski otoci), a za petama su joj bili redom Dora Bunčić (OŠ Novi Marof) i Sana Cimerman (I. OŠ Čakovec).

U juniorskoj konkurenciji zlatom se okitio Marin Puljiz (XV. gimnazija, Zagreb), srebro je osvojila Iva Rabar (Gimnazija Pula), a broncu Lovro Đerek (XV. gimnazija, Zagreb).

Zadatke za sve tri razine natjecanja izrađuju članovi Hrvatske Mense, među kojima su iskusni sudionici svjetskih natjecanja, a sve pod organizacijskim vodstvom Siniše Hrge, voditelja projekta. Za najbolje rangirane natjecatelje osigurane su brojne nagrade kao što su medalje, diplome, knjige, kuponi za besplatna Mensa testiranja inteligencije, logičke i društvene igre te osiguranu

Sudoku '25 - Juniori

participaciju za najboljih pet kadeta i pet juniora na Nacionalnom sudoku prvenstvu – glavnih selekcijskih procesa temeljem kojih se formira Nacionalna sudoku reprezentacija za međunarodna prvenstva.

Za bistrice je regionalno natjecanje bilo ujedno i završno natjecanje, a pobjednici po regijama su: Lora Ivančić (OŠ Hinka Juhna Podgorač; regija Osijek), Aurora Karabašić (OŠ Finida, Poreč; regija Rijeka), Tea Galić (OŠ Bol, Split; regija Split) i Domagoj Šimunec (OŠ Rugvica; regija Zagreb).

Važno je naglasiti da Sudoku natjecanje svake godine bilježi znatno povećanje broja prijavljenih učenika u odnosu na godinu ranije, te se kontinuirano radi na unapređenju natjecanja uvažavajući povratne informacije dobivene od mentora pri diskusiji za okruglim stolom.

Siniša Hrga i Mario Erceg

Sudoku '25 - Kadeti

PAZAH i EPAZAH 2026.

Slijedom ideje da format SOZAH-a treba osvežiti i približiti današnjem vremenu, odlučeno je da slijedeći SOZAH, u dijelu sastavljačkog prvenstva, produžimo i omogućimo sudjelovanje u sastavljanju zadataka što većem broju zagonetača. Tako smo samo sastavljanje podijelili u više dijelova, u kojima će se sastavljati zadatak po zadatak. Isto tako, samo ocjenjivanje želimo što je više moguće objektivizirati.

Dakle, sljedeća četiri mjeseca, svaki mjesec bit će zadana jedna vrsta zadatka, i ostavljeno **20 dana** sastavljačima za sastavljanje. Nakon toga, ZU Vazak će obaviti kontrolu točnosti svakog pojedinog zadatka, te ih sve staviti u tablicu ocjenjivanja. Zadaci će biti u tablici anonimno, bez vidljivog autora. Svaki će autor ocijeniti sve radove, dodjeljujući svakom zadatku ocjenu od **10 bodova** (za, po ocjenjivaču, najbolji uradak) do **1 bod** (ocjena za korektnost i trud). Ispunjenu tablicu e-poštom vraća do zadanog datuma na adresu organizatora, kako bi ih mogao uvrstiti u ukupno ocjenjivanje. Napominjemo, da autor/ocjenjivač **ne smije ocijeniti svoj rad**. Ako to ipak učini, ta će ocjena biti poništena.

Jedan zadatak, skandinavka sa zadanom temom, bit će sastavljena na samom SOZAH-u, za što će sastavljači imati 60 minuta vremena. Taj će zadatak ocjenjivati žiri kojeg će organizirati domaćini.

Raspored zadataka

- 1. krug:** PREMETALJKA i POTIRALJKA; 5. – 25. siječnja 2026.
- 2. krug:** DVA ČAROBNA LIKA; 5. – 25. veljače 2026.
- 3. krug:** KRIŽALJKA; 5. – 25. ožujka 2026.
- 4. krug:** REBUS; 5. – 25. travnja 2026.
- 5. krug:** SKANDINAVKA; izravno na SOZAH-u.

Nadamo se što većem odazivu i broju prijavljenih radova.

Važna napomena

Svaki se natjecatelj može prijaviti samo jednim uratkom po zadatku. Ako pošalje više radova mora naglasiti koji ulazi u službenu konkurenciju.

Detaljni raspored ostalih događanja na SOZAH-u kao i točno mjesto održavanja i cijenu objaviti ćemo iza Nove godine, jer većina mogućih lokacija još nema formirane cijene za iduću godinu. Svakako ćemo to riješiti tijekom siječnja, kako bi imali dovoljno vremena za pripremu. Ciljani termin je sredina lipnja, kako ne bismo bili u koliziji ili preblizu Svjetskom prvenstvu u sudokuu.

Zagonetačka udruga VAZAK

Radauš u enigmatici

U sklopu kulturne i znanstvene manifestacije *Knjiški Krnjaš* koju je organizirao Centar za znanstveni rad HAZU-a u Vinkovcima, Vinkovačka knjižnica je predstavila spomen-zbirku

Ivana Vanje Radauša koja je donacija njegove obitelji. Zbirka sadrži 7.500 svezaka od kojih posebnu vrijednost imaju stare i rijetke knjige tiskane do 1850. godine (s najstarijom knjigom *Vetruvijevo Aritmetikom* iz 1567. godine) te knjige iz zavičajne književnosti: izdanja *Reljkovićeva Satira* iz 1779., 1857. i 1871. godine, *Kuchnik Stipana Josipa Relkovića* iz 1796., rana izdanja *Kosora* i *Kozarca*, itd.

Autori, sudionici skupa, obradili su Radauša s povijesnog, književnog, likovnog, komunikacijskog i lokalnog aspekta, a jedno od predavanja bilo je posvećeno umjetniku i njegovim djelima kao temama u svijetu enigmatike.

Srebrenka Takšić iz Zagonetačkog društva *Vinkovci* prikazala je više zagonetačkih oblika (adresu, akrostih, čitaljku, različite vrste križaljaka, osmosmjerku, pomicaljku, potiraljku, premetaljke i rebuse) u kojima su teme bili ime i prezime **Vanje Radauša** ili neki njegov rad uz dodatak odgonetke i slikovno obogaćenih Radauševim fotografija i njegovim likovnim ili pjesničkim djelima. Sve to ne bi bilo moguće bez svesrdne pomoći kolega koji su poslali otprije objavljene radove na temu Radauša ili načinili neke nove uratke pa ih svakako, uz zahvalu, treba i spomenuti: **Slavko Bovan, Jovan Nedić, Gojko Mandić, Stipan Medo, Marko Mihaljević, Mariofil Soldo i Aljoša Vuković.**

Srebrenka Takšić,

PREMETALJKA

- N.: DUŠA VAJARA! (Borivoj Dovniković, Čvor, posebno izdanje III, 1969.)
- ANIA, U VAŠ DAR (Safet Duboković, ČVOR RAZBIBRIGA 95, 1.7.1972.)
- U: DA, NAŠ VAJAR (Mario Tenčić, VIJESNIKOV KVIZ 99, 3.12.1975.)
- DUŠA RANJAVIA! (Dragan Stojković, Kvskoteka 251, 6.8.1999.)
- U, VAŠA RADNIA! (Luka Pavičić, 2013.)
- RANJAVIA DUŠA (Stipan Medo, 14.9. 2025.)

REBUS

Postavka: 5, 1, 1, 4-6, 4 Rješenje: 11, 4, 1, 5

Istra 21
(Istraživanja rada u školi)

Vanja Radauš

koli
Marko Mihaljević, 17.9.2025.

PREMETALJKA U STIHU

DAVANJU ŠARA
kipar je sklon
i na svoj način
to radi on!

Gojko Mandić, 15.9.2025.

Majka i djet
i Baceć diska,
duga je duga
kipova niska.

Izložba, muzej,
glasova žamor,
dušom salala
govori mramor.

A negdje gore
oblik se stvara,
najljepša DUNJA
s rajskog VAŠARA

Aljoša Vuković,
17.9.2025.

OKVIRNI KALENDAR NATJECANJA

Siječanj – lipanj 2026.

Okvirni kalendar svih natjecanja iz prvog dijela 2026. godine prema vrsti natjecanja.

ENIGMATSKA NATJECANJA

SIJEČANJ

- **5. 1. – 25. 1.** pojedinačno dopisno sastavljačko natjecanje u premetaljkama i potiraljkama (dio SOZAH-a)

VELJAČA

- **5. 2. – 25. 2.** pojedinačno dopisno sastavljačko natjecanje u magičnim likovima (dio SOZAH-a)
- **1. kolo ELQ lige** – pojedinačno rješavačko natjecanje u Splitu, Rijeci, Zagrebu, Orahovici, Varaždinu i Dragaliću

OŽUJAK

- **5. 3. – 25. 3.** pojedinačno dopisno sastavljačko natjecanje u sastavljanju križaljke (dio SOZAH-a)
- **2. kolo ELQ lige** pojedinačno rješavačko natjecanje u Splitu, Rijeci, Zagrebu, Orahovici, Varaždinu i Dragaliću

TRAVANJ

- **5. 4. – 25. 4.** pojedinačno dopisno sastavljačko natjecanje u sastavljanju rebusa (dio SOZAH-a)
- **FEFeron** pojedinačno rješavačko natjecanje u Čakovcu

SVIBANJ

- **3. kolo ELQ lige** pojedinačno rješavačko natjecanje u Splitu, Rijeci, Zagrebu, Orahovici, Varaždinu i Dragaliću
- **Školski enigmatski višeboj** pojedinačno rješavačko i sastavljačko natjecanje u Hrvacama

LIPANJ

- **POH** pojedinačno i ekipno prvenstvo odgonetača Hrvatske u Varaždinu/Čakovcu
- **PAZAH** pojedinačno i ekipno prvenstvo autora zagonetki Hrvatske u Varaždinu/Čakovcu
- **ČVOR OPEN** pojedinačno odgonetačko natjecanje na SOZAH-u

- **Trofej IVRA** ekipno odgonetačko natjecanje na SOZAH-u
- **Vazakove Mreže** pojedinačno odgonetačko natjecanje na SOZAH-u

LOGIČKA I SUDOKU NATJECANJA

VELJAČA

- **10. 2. sudoku samuraj kup** (1.kolo) ekipno odgonetačko natjecanje u Splitu
- **27. 2. – 1. 3. ZeKa logika** pojedinačno i ekipno prvenstvo Hrvatske u rješavanju logičkih zagonetki u Dugoj Resi
- **27. 2. - 1. 3. ZeKa sudoku** pojedinačno i ekipno prvenstvo Hrvatske u rješavanju sudoku zagonetki u Dugoj Resi

TRAVANJ

- **14. 4. sudoku samuraj kup** (2. kolo) ekipno rješavačko natjecanje u Splitu

LIPANJ

- **Set Logika** pojedinačno rješavačko natjecanje na SOZAH-u
- **9. 6. sudoku Samuraj kup** (3.kolo) ekipno rješavačko natjecanje u Splitu

NATJECANJA U KVIZOVCI

SIJEČANJ

- **20. 1.** turnir u MINI kvizovci u Splitu

VELJAČA

- **17.2.** turnir u SPRINT kvizovci u Splitu

OŽUJAK

- **17.3.** turnir u MINI kvizovci u Splitu, Zagrebu i Rijeci

TRAVANJ

- **21. 4.** turnir u SPRINT kvizovci u Splitu
- **SIJAČEV kup** turnir u MINI i SPRINT kvizovci u Čakovcu

SVIBANJ

- **19. 5.** turnir u MINI kvizovci u Splitu, Zagrebu i Rijeci
- **Trofej LIPA** školski turnir u MINI kvizovci u Hrvacama

LIPANJ

- **23. 6.** turnir u SPRINT kvizovci u Splitu
- **Mini kvizovka** Prvenstvo Hrvatske za mlađe uzraste u MINI kvizovci u Hrvacama

Hrvatački enigmatski rasadnik

Mlada i vrlo aktivna članica Hrvatskog zagonetačkog saveza, Sekcija **Zagonetka** iz Hrvaca, održala je sastanak vodstva sekcije i pripremila izvješće o radu u 2025. godini i Plan rada u 2026. godini.

Pod budnim okom svojih mentora, **Jelene Rađe** i **Petra Štambuka** (enigmatika i kvizovka), te **Jelene Crnjac** (sudoku) i **Antonije Vujević** (školski enigmatski list), učenici **OŠ Dinka Šimunovića** iz Hrvaca aktivno sudjeluju na brojnim natjecanjima.

U 2025. godini održana su četiri školska natjecanja:

► 36 učenika sudjelovalo je u odgonetačkom natjecanju kroz dva kruga natjecanja – razredno i školsko. Učenici su se okušali u odgonetanju križaljki, rebusa, potiraljki, srdašaca i kviz-spajalica. Dvanaestero najboljih nastupilo je na završnom natjecanju 9. lipnja 2025., gdje su 60 minuta rješavali 11 zadataka. Ostvarili su izuzetno dobre rezultate, a najbolje su bile tri učenice 8.a razreda, **Elena Buljac**, **Mia Guberac** i **Ana Pletikosić**.

► 15 učenika je sudjelovalo u zagonetačkom natjecanju. Imali su zadatak sastaviti jednu križaljku (uz korištenje jednog od zadanih pojmova – **Hrvace**, **Vrdovo** ili **Satrić**), jedan rebus (da u postavci ili rješenju bude netko od sudionika natjecanja) i jedno srdašce od slova imena i prezimena troje učenika naše škole. Žiriranje su proveli suci **Luka Pa-vičić** i **Petar Štambuk**. Najuspješniji

Pobjednice školskog odgonetanja Antonija Bošnjak, Natali Armanda i Lana Vukušić

ovaj put bili su trojica učenika 6.a razreda **Ilija Marasović** (koji je imao najbolju križaljku i rebus), **Antonio Vukman** (najbolje srdašce) i **David Pletikosić**.

► 15 učenika je sudjelovalo u rješavačkom sudoku natjecanju u listopadu. I tu su učenici pokazali zavidnu umješnost, a najbolji su rezultat ostvarile **Lana Vukušić** (7b), **Natali Armanda** (6a) i **Antonija Bošnjak** (6a). Iste tri učenice su ostvarile i plasman na regionalno natjecanje u Splitu, gdje su branile boje svoje škole u kategoriji kadeta.

► najbrojnije natjecanje bile su kvalifikacije za školsko natjecanje u **Mini kvizovki**. Čak 57 učenika od 5. do 7. razreda, uz učenje pravila i vježbu, kroz studeni i prosinac su odigrali prvi krug kvalifikacija za školsko natjecanje koje će se odvijati kroz naredna četiri mjeseca. Trideset i šestero najboljih će nastaviti natjecanje u drugom krugu, a 16 najboljih će pokušati izboriti plasman na državno prvenstvo za mlađe uzraste u 2026.

Također, u lipnju je objavljen i prvi broj školskog zagonetačkog časopisa **ZAGONETKA** u kojem su objavljeni najbolji radovi učenika u prošloj školskoj godini – križaljke, osmosmjerke, rebusi,...

U 2026. godini Sekciju **Zagonetka** čeka bogat program aktivnosti:

Kroz siječanj, veljaču i ožujak u planu su razredne kvalifikacije za školski enigmatski višeboj i za **Trofej LIPA u kvizovci**. Također, priprema se drugi broj časopisa **Zagonetka**, ovaj put na dvostruko više stranica, a o ostalim novostima moći ćete čitati u narednim brojevima **Osvrtnika**.

Petar Štambuk

Sekcija Zagonetka – Mini kvizovka

AI nacrtao Čvorka

Školsko odgonetanje sekcije Zagonetka

Žal za lijepim kriptogramima

Kao stari i istinski zaljubljenik u zagonetaštvo primjećujem da jedna meni najdraža zagonetka pomalo nestaje i da će na kraju izumrijeti. Ta zagonetka je kriptogram. On je u početku širenja umjetnih tj. autorskih zagonetaka na stranice ondašnje periodike bio pravi kralj zagonetaka. Stolovao je na našim prostorima još neko vrijeme nakon pojave križaljke koja ga je svrgnula i postala kraljica zagonetaka.

Kriptogram je bio prisutan u raznolikim oblicima koje sam prikazao u svojoj knjizi *Zagonetački kriptogram* (Čvor, 2020). Već dugo vremena pojavljuje se ponekad i ponegdje samo u jednom obliku – skupu riječi i/ili sintagmi iz kojih treba izabrati slovo ili dva po nekom načelu koja daju novi pojam kao konačnu odgonetku. Po meni, najzanimljiviji i najljepši oblik – *premetajući kriptogram*, gdje se do odgonetke dolazi premetanjem slova (krat. E) ili skupova slova (krat. A), gotovo je izumro. Naročito onaj kriptogram s jednom posebnom skupinom pokazatelja premetanja a to su *pokazatelji vrijednosti* (krat. PV_1) raznih svojstava veličina i redoslijeda. Takvih je u zadnjih tridesetak godina, koliko je meni poznato, objavljeno svega dva – jedan moj u *Feniksu* br. 606 (29. III. 2018) i nedavno u *Kvizorami* broj 1.721 (19. IV. 2025) čiji autor je **Robert Smolec**.

Koji je pravi razlog ovoj (ne)pojavi nije mi poznato. Je li problem u autorima koji ne stvaraju takve kriptograme ili urednici koji traže da se ključevi odgonetanja razlikuju, tj. da se ne ponavljaju. Pretpostavljam da ni jedni ni drugi nisu upoznati s nekim činjenicama glede premetajnih kriptograma, pa ih za potrebe ovog priloga donosim ukratko.

1. Skup pokazatelja (krat. ΣP) je svojevrsna brava koju treba otključati (riješiti), a ključ je način uporabe tih pokazatelja. Ključevi su različiti ali imaju i sličnosti tako da od broja svih objavljenih kriptograma u prošlosti manji je broj gotovih ključeva.

2. Premetanje E, A s PV_1 samo je jedna podskupina u jednoj skupini načelnih ključeva dvaju od pet općih ključeva:

a) preskakanje E, A s pokazateljima u linearnim skupovima E, A – krat. $L\Sigma$ (E, A);

b) preskakanje E, A s pokazateljima u plošnim skupovima E, A – krat. $P\Sigma$ (E, A).

3. Put od *općeg ključa* preko *načelnog ključa* do *gotovog ključa* je dug i slojevit u smislu podjele na skupine, podskupine, vrste, podvrste i inačice. (Slično kao u zoologiji klasifikacija od koljena do vrsta i inačica).

4. U $\Sigma(PV_1)$ vrijednosti se razlikuju na više načina, ali važna su dva:

a) *vrsta vrijednosti* (dvije skupine: 1. *veličina*, 2. *redoslijed*, a vrednuju se jednako, tj. $1 = 1$, $2 = 2$, itd.).

b) *sadržaj vrijednosti* (dvije skupine: 1. različite vrijednosti ($\neq V_1$), 2. jednake i različite vrijednosti ($=, \neq V_1$).

5. U skupini $\neq V_1$ poznate su dvije podskupine načelnih ključeva (krat. $P\Sigma$ NK) iz skupa načelnih ključeva (krat. Σ NK):

a) preskakanje PV_1 slijedom $\neq V_1$ (najveća i najsloženija skupina);

b) preskakanje PV_1 zbrajanjem $\neq V_1$ (samo nekoliko primjera).

6. Slijedovi $\neq V_1$ se razlikuju na dva načina:

a) *smjer slijeda* (dvije skupine: 1. od najmanje do najveće V_1 ($1 \rightarrow k$), 2. od najveće do najmanje V_1 ($k \rightarrow 1$);

b) *učestalost slijeda* (dvije skupine):

1. PV_1 se koriste jedanput – *jednokratni slijed*.

2. PV_1 se koriste više puta – *višekratni slijed*.

7. Ako je u $\Sigma(PV_1)$ samo jedna vrsta V_1 onda je to *jedan jednokratni slijed* $\neq V_1$. Ako je više vrsta V_1 onda je to *više jednokratnih slijedova* $\neq V_1$ (samo je jedan takav kriptogram objavljen).

8. U skupini gotovih ključeva (krat. Σ GK) jedan jednokratni slijed $\neq V$ tri su podvrste glede odnosa broja pokazatelja (oznaka; n) i broja E, A (oznaka; l):

a) $n = l$;

b) $n > l$;

c) $n < l$.

U njima PV_1 pokazuje E, A na različite načine pa su ti odnosi različiti: pod a)

$1 P \rightarrow 1 E, A$; pod b) $P \geq 1 \rightarrow E, A$; pod c) $1 P \rightarrow E, A \geq 1$. Pod b i c ima više inačica.

9. U postavi kriptograma s jednim određenim gotovim ključem postoje i druge različitosti koje ne utječu na gotov ključ kao što su složenost i oblik $\Sigma(E, A)$, vrsta PV_1 (alfanumerički ili grafički), odnos P i E, A po položaju (P uz E, A ; P u E, A ; E, A u P ; $P = E, A$) i na kraju sadržaj $\Sigma(E, A) - \Sigma(E)$ ili $\Sigma(A)$ koji se jednako premeću, samo kod A treba paziti na smjer čitanja ($\rightarrow$ ili $\leftarrow$) koji mogu biti različiti.

10. Dakle, jedan isti gotov ključ (ili bolje tip gotovog ključa) može imati više inačica (više različitih brava). Ako se dogodi da se kriptogram s istim ključem ponovi sa svim istim detaljima, tko se sjeća tog ključa da mu takav kriptogram bude nezanimljiv i dosadan. S druge strane jedna te ista brava omogućava više ključeva. Moj primjerak iz *Feniksa* u toj postavi ΣP može dati 64 različite inačice sa $\Sigma(E)$ i toliko sa $\Sigma(A)$ sa samo dva gotova ključa – višekratni slijed V_1 :

1. $1 - 1 \rightarrow k$

↓

$x - 1 \rightarrow k$

2. $1 - 1 \rightarrow k$

↓

$k - 1 \rightarrow k$

gdje je x broj $\Sigma(E, A)$.

Za potvrdu navedenih činjenica od 1 do 10, evo primjera za dva gotova ključa iz dvije skupine gotovih ključeva i dva opća ključa.

1. OK: preskakanje E, A s pokazateljima u $P\Sigma(E, A)$;

Σ NK: preskakanje P;

$P\Sigma$ NK: preskakanje PV_1 ;

Σ GK: preskakanje PV_1 slijedom ΣV_1 ;

GK: jedan jednokratni slijed $\neq V_1$,

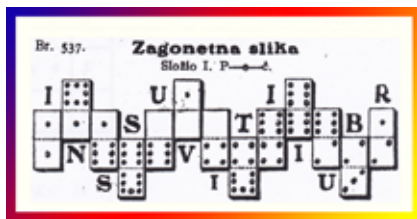
$1 V_1$

a) $n = l$, $1 P \rightarrow 1 E, A$.

Ključ je jednostavan, ali je ljepota u postavi s mogućnošću različitih izvedbi.

J	• • • • • • • • • •	L
I	• • • • • • • • • •	E
M	• • • • • • • • • •	S

Smilje br. 3 od 1. XI. 1905. Vinko Bek

Ilustrovani list br. 22 od 29. V. 1915.

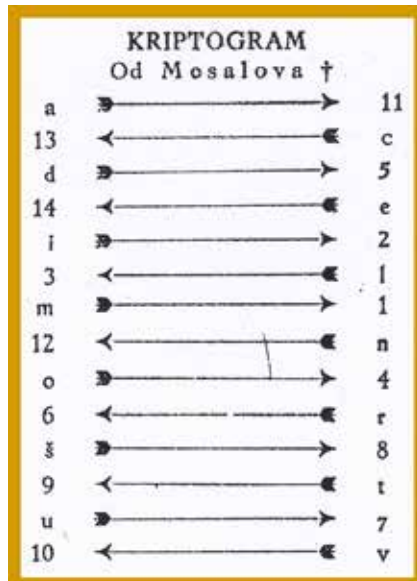
Ilustrovani list br. 1 od 1. I. 1916.

Ilustrovani list br. 12 od 18. III. 1916.

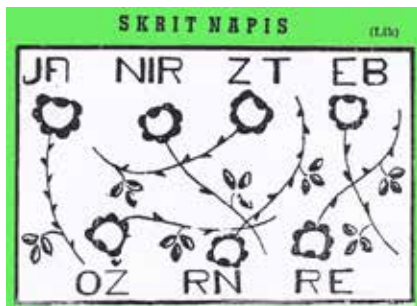
Smilje br. 4 od 1. XII. 1940.

Svijet br. 11 od 14. III. 1931.

Ilustrovani list br. 40 od 30. IX. 1916.

Kaj veš, kaj znaš br. 3 od 12. II. 1955.

Adio, čao, doviđenja, zbogom ...

Poštovani gospodine Stjepane,
što se moje enigmatike tiče,
tu nikakve gospode nije bilo,
nešto se tu kvarno u našoj enigmatiki,
dešavalo i onako ispod žita krilo.
Neka gospoda urednici su zamislili
da su tu oni "bogom dani"
i da su samo u našoj enigmatiki,
oni tu jedini važni i odabrani!
Možda ja u srpskoj enigmatiki
i nisam toliko važan i bitan,
ali znam da sam u poeziji i satiri
i puno uvažavan i lepo vaspitan.
Ja idem samo tamo gde me ljudi

2. OK: preskakanje E, A s pokazateljima u LΣ (E, A):

Σ NK: slijed P;

ΣP NK: slijed PV₁;

NK: frontalni slijed PV₁ ili slijed vrijednosti PV₁

ΣGK: frontalni slijed PV₁ ili slijed #V₁ P₁

GK: višekratni jednosmjerni sli-jed #V₁:

1 - 1 → k

↓

x - 1 → k

a) 1 → k

c) n < l, 1P → xE;

Inačice su: smjer slijeda Σ(E) ulijevo i udesno, smjer slijeda V₁, start u x različitih Σ(E) ili Σ(A).

Zvonimir Bach

	U	G	P	L	O	
K		●				A
Š				●		T
Z	●					S
I			●			R
E					●	S
	I	E	B	T		

Feniks br. 606 od 29. III. 2018.

Zvonimir Bach

ODGONETKE (redom pojavljivanja):
Smilje; Viribus Unitis; Crna Gora; Tko se
maća laća od maća će poginuti; Dobro bo-
žićevali; Milo društvanice; Do treće nema
sreće; Ni rože brez trnja; Glupost raste i
bez kiše.

Prikupljajući podatke o autorima zagonetaka za novo izdanje *Leksikona zagonetača* razmijenio sam nekoliko poruka i s **Miloradom Bibinom** (1951.) iz Zrenjanina, pjesnikom, aforističarom i enigmatom. Uspjeli smo usuglasiti tekst odrednice o njegovom zagonetačkom radu no nekako sam imao dojam da njegova ljubav prema enigmatiki je naprasno pukla. Nakon svega dobio sam i ove stihove, pa neka ostane zabilježeno.

poštuju i veoma cene,
a tamo gde sam nepoželjan,
mnogo je bolje da nema mene!

Ja svima želim sreću
i uspeh u njihovom radu,
nikad neću priznati i tražiti
da mi oni lažnu daju nadu!

Svetska enigmatika i bez mene,
sigurno može da živi i postoji,
radujte se i uživajte u enigmatiki
svi znani i neznani prijatelji moji!

Milorad Bibin (2025.)

Stjepan Horvat

Stabilne i labilne sintagme

Nekada su se sintagme unosile uglavnom u tematske križaljke. Sjećam se da mi je jednom **Marijan Kancelarić** (oko 1960.) s podsmijehom pokazivao netematsku Ferderberovu križaljku 13x16 jer je u nju uvrstio sintagmu MJERNI INSTRUMENT. Bilo je to u doba *Džepne križaljke*, koja je izlazila godinama i već su gotovo svi govorno frekventni jednorječni šesnaestoslovni pojmovi bili mnogo puta korišteni i potrošeni pa je **Anton Ferderber** počeo uvrštavati sintagme. Ne mogu reći da ih je on prvi počeo uvrštavati, ali ih je uvrštavao kad još nisu bile potpuno prihvaćene.

Kao i Kancelarić i mnogi su drugi istaknuti bivši zagonetači smatrali da je bolja primjena jednorječnih pojmova. To spominje i **Marijan Jurčec** u *Teoriji slovanih magičnih kvadrata* 8x8 (str. 8). I danas se poneki zagonetački estet oduševljava kad vidi križaljku sa samim imenicama, monoverbima.

Upotreba sintagmi u mrežastim zagonetkama kod nas je relativno novijeg datuma. U zagonetaštvu na engleskom jeziku vrijedi zahtjev „no spaces“, što znači da su u mrežastim zagonetkama nepravilni nazivi koji se pišu s razmakom, tj. sintagme općenito. Kod nas su novija desetljeća prihvatila stabilne sintagme kao ravnopravne monoverbima. Međutim, u čarobne likove enormnih dimenzija pribijaju se labilne sintagme.

Primjena je labilnih sintagmi sporna. Što su labilne sintagme? To su sintagme u kojima su riječi u privremenoj vezi, dakle nisu termini, frazemi, ustaljeni izrazi, toponimi, naslovi umjetničkih, znanstvenih djela i sl. U križalkama za suradnički natječaj takve bi sintagme uzrokovala diskvalifikaciju ili vrlo nizak plasman.

Labilne sintagme, koje dosad nisu bile dobrodošle u križalkama, nisu se smatrale dobrodošlima ni u čarobnim likovima, npr. PREGUSTA PASTA, SFERA BEDEMA, OLIZANI PAS, ZEČIĆ OD SKAJA, STARI VIDAR, NOSNA RANICA, RIJEDAK STIL, LAKOMA KOZA, AMBASADOR DŽIBUTIJA, ANDORSKI TELEKANAL, ČUVENI NATIVISTI, DJEDA MILETOVA TORTA i sl. (ove sintagme nisam izmislio, nego sam ih našao u

objavljenim čarobnim likovima). One se mogu pojaviti u novinarskom ili književnom tekstu, neke od njih mogu čak postati i naslov umjetničkog djela ili naziv tvrtke. No dok ne postanu naslovi, termini ili frazemi, smatraju se labilnima. To se odnosi i na rečenice uvrštene u mrežu čarobnih likova koje nisu poznate sentencije, poslovice, aforizmi i sl.

Ilustrativno je razmišljanje **Slavka Bovana** u vezi sa stabilnim i labilnim sintagmama: „PRVI TIM nije sporno. Za PRVU Ekipu bih razmislio, ali baš je to moje pitanje: kako to da smo lako prihvatili PRVI TIM, a za PRVU Ekipu bi trebalo razmisliti?“ (blog *Enigmatika* TIO, 22. 2. 2025.)

Ponekad je tanka granica između njih, pa ipak iskusni zagonetači kao Bovan tu razliku znaju. Jedan je od mogućih odgovora na njegovo pitanje da

se stabilnost sintagme PRVI TIM vidi i po tome što je od njega čak nastala imenica PRVOTIMAC, a s druge strane ne postoji *PRVOEKIPAC ili *PRVOEKIPLJANIN. PRVI TIM toliko je frekventna sintagma da se od nje stvaraju nove riječi.

No zašto labilnu sintagmu smatrati stabilnom i upotrebljivom u mrežastim zagonetkama tek kad postane naslov? I prije nego što postane naslov, ona se sastoji od istih riječi i ima stanoviti značenjski volumen i bez poteškoća se može uklopiti u književni, znanstveni ili novinarski tekst.

Odgovor je da je razlika između stabilne i labilne sintagme kao između termina i kolokvijalnog sinonima ili razlika između citata i parafraze. Termin je određen, jedinstven, nepromjenljiv, a kolokvijalni je sinonim varijabilan, može se upotrijebiti bilo koji, ako ih je više. Termin postoji samo u tom obliku i u njemu je autentičan. Isto se odnosi i na citat i naslov djela.

U zagonetaštvu su u mrežaste zagonetke dosad ulazili samo pojmovi koji

Potpune premetaljke

Vrlo malome broju poznatih osoba na svijetu ime je premetaljka prezimena i obratno. Stoga ih je u prilogu svega dvadeset dvoje.

ALDO LADO – Talijanski scenarist i redatelj (1934., *Kratka noć leptira*), koristio pseudonim George B. Lewis

ANDRE NADER – Švedski nogometaš (1998.)

ANIKE EKINA – Njemačka vatrogasnica i manekenka (1984.)

ARTUR RUTAR – Slovenski novinar

DIANA ANAID – Australaska kantautorica (1976.)

ERNST STERN – Njemački kostimograf, slikar i grafičar (1876.-1954.)

GARY GRAY – Američki redatelj glazbenih spotova i filmski redatelj (1969., *Gradanin opasnih namjera*)

HEINZ HINZE – Njemački glumac (1905.-1988., *Profesor Mamlock*)

KARLO KOLAR – Bivši trener-izbornik hrvatske bowling reprezentacije

KLAUS LUKAS – Austrijski pravnik i političar (1938.)

MARCO MACOR – Talijanski filmski glumac (1985., *Gomorra*)

MARKO KOMAR – Zagrebački zagonetač, objavljivao zagonetke u listu *Osvit* 1938.

NEAL LANE – (pravim imenom Cornelius Francis) Američki fizičar (1938.)

OMAR MORA – Portorikanski glumac (2012., *Sudnji dan*)

PIERRE PERIER – Francuski sociolog i sveučilišni profesor

ROBERT TREBOR – (pravim imenom Robert Schenkman) Američki glumac (1953., *Sjena*)

RONALD ARNOLD – Britanski inženjer (1908.-1963.)

SANDER ARENDS – Nizozemski tenisač (1991.)

SOTIR RISTO – Književnik rođen u Albaniji (1974.)

STEVE EVETS – (pravim imenom Steven Murphy) Engleski glumac i glazbenik (*Orkanski visovi*)

TOMAS MATOS – Američki filmski i televizijski glumac (*Diana*)

VESNA EVANS – Bh.-češka spisateljica (1982.)

Marko Mihaljević

imaju čvrst, omeđen naziv, a ne oblikom promjenljiv, koji bi se mogao proširivati, skraćivati ili prepričavati prema potrebi.

No uvrštavanje stabilnih sintagmi pri sastavljanju vrijedi za čarobne likove i križaljke uobičajenih dimenzija bijelih ploha. Zadnjih su se desetljeća pojavile ambicije da se slože bijele plohe takvih dimenzija (i u križaljka i u čarobnim likovima) kakve se ne mogu postići dosadašnjim preporukama o monoverbima i stabilnim sintagmama. Takvi se sastavci mogu ostvariti samo s labilnim sintagmama.

Ako smo jako optimistični, možemo reći da su enormni radovi s labilnim sintagmama samo prvi, početni, a da se može očekivati da će nakon njih slijediti sve bolji dok se jednom ne dostigne ideal: enormni čarobni lik s potvrđenim pojmovima izraženima jednom riječju ili stabilnim sintagmama. Slično je bilo i s prvim pokušajem kvadrata 8x8 **Zvonimira Bege** i prvim pokušajima kvadrata 9x9 i 10x10 **Antona Ferderbera**. Bili su samo pokušaji, ali su bili poticajni. Tako da i sastavljanje i objavljivanje ovakvih velikih čarobnih likova s labilnim sintagmama ne mora biti promašen postupak.

Prvi sam put uočio veći broj takvih sintagmi 1988. godine u rasputnici 7x13 **Jože Berdona** na slovenskom jeziku objavljenoj u *Superpitu* br. 3, gdje su bile riječi MLADA REGENTKA, NOVA KOLARNICA, VESELI ŠTANJEL, PROGASTA MAČKA i MODER KAMENČEK. Ovo je vjerojatno prvi čarobni lik na slovenskom jeziku u koji su bile uklopljene labilne sintagme (a možda i prvi uključujući i druga ovdašnja zagonetaštva). Uredništvo *Superpita* bilo je manje strogo što se tiče zagonetačkih pravila pa je takvu rasputnicu objavilo. Vjerojatno i zato što je imala tada rekordne dimenzije u kategoriji sedmopojmovnih rasputnica.

U većim se likovima labilne sintagme mogu relativno često zapaziti u radovima beogradske zagonetačke škole. Veći broj takvih sintagmi imali su npr. **Života Stanković** (STARI VIDARI, OTETI DARIJO, MATADORA STIL, IMITIRATI NEKOG – 1999.), **Miroslav Lazarević** (RADO S NAMA, STARI TAST, STARI KIST, ISTI TOTAL, NOVI REVIR – 2000.) i neki drugi.

U zagrebačkoj (riječkoj, omiškoj, osječkoj i dr.) zagonetačkoj školi izrazita je nesklonost prema labilnim sintagmama, najvjerojatnije zato što im čarobni likovi enormne veličine nisu u fokusu sastavljanja pa im takve sintagme nisu trebale i s njima se nisu često susretali (ili upravo zato što su neskloni labilnim sintagmama, nisu ih ni pokušavali sastavljati). Ipak se i u Hrvatskoj tu i tamo pojavljuju, čak i u križaljka (npr. SLAB ASORTIMAN, ISTI TON, JEDINI SPIS, LOŠI CITATI, ŠIRITI ZAZOR i sl.).

S druge strane, kod rebusa, premetaljki i nekih drugih malih domišljaljki labilne se sintagme (pa i nezgrapne, polusuvisle i beznačajne rečenice) uredno prihvaćaju i za njih postoji velik stupanj tolerancije.

No može se naći rješenje i za primjenu labilnih sintagmi. Sastavci u kojima su one mogu se smatrati posebnom zagonetačkom varijacijom: *nečim drukčijim, posebnošću ili heterotropom*. Grecizam *heterotrop* stvoren je kod nas prema pridjevu *heterotropan* (znači: drukčije usmjeren, koji ne ide u istom pravcu, koji se drukčije ponaša).

Nekoliko riječi o izrazu „nešto drukčije“. U zagonetaštvu na engleskom jeziku za izbor riječi pri sastavljanju mrežastih zagonetaka postoje stroga pravila.

(O tim pravilima bilo je riječi u *Zbirci kvadrata 9x9 i većih*). No kod njih se sastavljaju i zagonetke koje od njih odstupaju. One se povremeno objavljuju u listovima kao „nešto drukčije“. Kod nas bi u tu skupinu spadali likovi u koje su uvrštene labilne sintagme, ali također i za nas irelevantni pojmovi s Googlea, s drugih internetskih tražilica, uskostručne literature i neka druga odstupanja od pravila i dobrih običaja.

Heterotropima u zagonetaštvu prihvaćamo inkluzivnost umjesto isključivanja. Na isti je način inkludirana varijacija: „krnja premetaljka“, „izmjenjajna premetaljka“, „istokorijenski slogovni kvadrat 5x5“, „slogoliki kvadrat 5x5“, „krnja obrtaljka“, „istokorijenski rebus“, „istokorijenska čitaljka“ i sl. Mnogo se toga može prihvatiti samo treba nazivom odvojiti od standardnih oblika zagonetaka, a u propozicijama natječaja i drugim prigodama naglasiti koja se varijacija očekuje. Ne bi trebalo dopustiti da neka dobra ideja i neki velik sastavljački trud propadne zbog stonovitog odmaka od uobičajenog, ako se može prihvatiti kao varijacija.

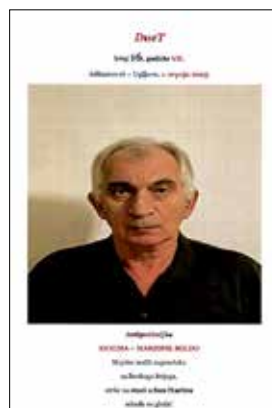
I na kraju, labilne sintagme trebalo bi zadržati samo za velike čarobne likove, a ne uvrštavati ih u manje, a također ih ne širiti na križaljke.

Boris Antonić

Tri nova broja *DueTa*

Već dobro uigrani enigmatski dvojac Antun Jurić i Nedjeljko Nedić objavio je tri nova broja *DueTa*, enigmatskoga časopisa koji zajednički priređuju od 2019. Na naslovnici svakoga od njih triju, kao i na prijašnjih 15 brojeva, redovito je slika nekoga od zagonetača. Ovoga su puta tu čast dobili Mariofil Soldo, Stjepan Horvat i Vladimir Šarić. U brojevima 16, 17 i 18 surađivali su Branislav Modrić, Aljoša Vuković, Marko Mihaljević, Ilija Ozdanovac, Zvonimir Pejić, Pavo Dominković, Mariofil Soldo, Slavko Bovan, Riza Bërbatovci, Mladen Vuković, Tanja Nedić, Mirjana Dekanović, dok su iz pismohrane radovi Mande Nedić i Franje Perkovića te aforizmi Zdenka Oreča i Zlatka Stipaničića. Sva tri broja predstavljena su na SOZAH-u u Orahovici.

Nedjeljko Nedić

EK Boživran:

Aktivnosti u 2025

Enigmatski klub *Božidar Vranicki* (*Boživran*) je u ožujku 2025. održao izbornu Skupštinu, na kojoj je izabrano novo vodstvo kluba. Klub će i u sljedećem četverogodišnjem mandatu voditi **Luka Pavičić**, dok su u predsjedništvo izabrani **Tina Bratim**, **Sanda Reić Tomaš**, **Miro Šarić** i **Petar Štambuk**. U nadzorni odbor su izabrani **Željko Bilankov**, **Mate Medvidović** i **Zorica Radunić**, a u sud časti **Antun Čulić**, **Zdenko Han** i **Zoran Karmelić**. Skupština je odlučila da se dodijele počasna članstva dvojici **Miroslava – Ligućiću** i **Gubiću**, da bi nas u srpnju nažalost napustio **Miro Ligućić**, dugogodišnji dužnosnik *Boživrana*.

Boživran je uz klupska natjecanja u enigmatsko-logičkom višeboju (*ELQ Liga*) i kvizovki, u Dugoj Resi uspješno organizirao *ELQ Završnicu '25* i logičko natjecanje *ZeKa '25*, u sklopu kojeg su održana prvenstva Hrvatske u sudoku i logici.

Na Susretu odgonetača i zagonetača Hrvatske **XLI. SOZAH**, kojima je domaćin bila *EU Orahovica*, članovi *Boživrana* su postigli zapažene rezultate. **Luka Pavičić** je pobijedio u *Novitetima*, a **Sanda Reić Tomaš** je bila najbolja logičarka, dok je doprvak u obje discipline bio **Petar Štambuk**. Ekipa *Boživrana* u sastavu **Marko Mihaljević**, **Luka Pavičić** i **Petar Štambuk** osvojila je tri bronce: odgonetanje (*EPOH*) i zagonetanje (*EPAZAH*), te timskom rješavanju Trofej *Ivra*. Na natjecanju je nastupila i ekipa *Boživranke* u sastavu **Sanda Reić Tomaš**, **Zorica Radunić** i **Sofija Necin**, koje su osvojile 5. mjesto na Trofeju *Ivra* i 6. mjesto u odgonetanju.

Luka Pavičić je pobjednik I. prvenstva Hrvatske u kvizovki, a **Petar Štambuk** je bio najbolji pojedinac tradicionalnog Vazakovog natjecanja *FEFeron '25*.

Na logičkom prvenstvu Srbije **GROM '95** u Sremskim Karlovcima najbolja Hrvatica je bila **Tina Bratim** osvojivši 4. mjesto, tik do srpskih medaljaša.

Boživran je u suradnji s Hrvatskim zagonetačkim savezom (*HZS*) i Hrvatskom mensom uspješno realizirao Projekt *Sudoku '25* – natjecanje u rje-

šavanju sudoku zadataka za srednje i osnovne škole, na kojem je u 548 škola sudjelovalo 10.155 školaraca.

Boživran je također uspješno održao sve povjerene mu aktivnosti od *HZS-a*, glede odlaska 26-ero Hrvata u Mađarsku na **Svjetsko prvenstvo u sudoku i logici (WSPC '25)**. Naglasimo da su uz izbornike **Sinišu Hrgu**, i **Luku Pavičića** na *WSPC-u* za A-timove nastupili sudokašice **Tina Bratim** i **Helena Kelava**, te logičari **Tina Bratim**, **Sanda Reić Tomaš**, **Zorica Radunić** i **Petar Štambuk**, svi redovni članovi *Boživrana*.

Luka Pavičić

Boživran '25 – dužnosnici (Petar, Miro, Zoran, Luka, Zorica, Tina, Sanda i Zdenko)

ZK Dragalić:

Aktivnosti u 2025

Zagonetački klub *Dragalić* okuplja desetak zagonetača novogradiškog kraja, te nekolicinu iz Novske i Zagreba. U 2025. godini sedmero članova sudjelovalo je na 41. *SOZAH-u* održanom u Orahovici, sa zapaženim rezultatima.

Prvenstvo autora zagonetaka (*PAZAH*) 13. **Željko Lebeda**, 16. **Branislav Modrić** i 18. **Stipan Medo**.

Prvenstvo odgonetača (*POH*): 8. **Branislav Modrić**, 14. **Igor Šupica**, 20. **Stipan Medo** i 23. **Željko Lebeda**.

Trofej *IVRA* – ekipno rješavanje: 8. **ZK Dragalić (Modrić, Šupica, Lebeda)**.

Rješavanje logičkih zagonetaka: 7. **Dijana Popović**

Tijekom godine Dragalićani su se uključili u rješavanje enigmatsko-logičkih zadataka kroz 7. kola *ELQ Lige '25*, na kojem je sudjelovalo pet natjecatelja. Pobjednik regionalne *ELQ Lige '25* je

Željko Lebeda, ispred **Dijane Popović** i **Igora Šupice**. Svoje mjesto na *ELQ Završnici '25* Željko je prepustio Dijani, koja je opravdala ukazano joj povjerenje, te je među 23 finalista osvojila 8. mjesto. Na *ELQ Završnici '25* su sudjelovali još **Branko Modrić** i **Igor Šupica**, koji su s Dijanom u ekipnom dijelu natjecanja među 11 timova osvojili 5. mjesto.

Članovi kluba **Antun Jurić**, **Željko Lebeda**, **Stipan Medo**, **Branislav Modrić**, **Mirjana** i **Igor Šupica** nastavljaju redovnu suradnju u listovima *Feniks*, *Skandi Feniks* i *Kvizorama*. I dalje se nastavlja vođenje bloga zagonetaci-rjesavaci.blogspot, te Facebook stranice **Zagonetački klub Dragalić**.

Dana 13. prosinca 2025. godine održana je redovna godišnja, ujedno i izborna, skupština na kojoj je za predsjednika (re)izabran **Branislav Modrić** dok je za tajnika izabran **Željko Lebeda**. Usvojena su izvješća te definirani ciljevi i aktivnosti za naredno razdoblje.”

Igor Šupica

EU Orahovica:

Aktivnosti u 2025

Enigmatska udruga *Orahovica* u 2015. je imala niz aktivnosti. Organizacija regionalne *ELQ Lige '25* i sudjelovanje na *ELQ Završnici '25*, sudjelovanje na sudoku i logičkom prvenstvu Hrvatske *ZeKa '25*, ugošćavanje sudionika i provedba *XLI. SOZAH-a*, sudjelovanje na logičkom svjetskom prvenstvu *WSPC '25*, te provedba radionice *Enigmatika – što, kako?*

Na regionalnom enigmatsko-logičkom natjecanju *ELQ Liga* u 6 kola sudjelovalo je 18 odgonetača, te je petero plasiranih ostvarilo pravo nastupa na *ELQ Završnici*. Pobjedio je **Stjepan Varaždinac**, ispred **Katarine Josić** i **Damira Vratkovića**, a četvrta je bila juniorka **Karla Grgić**, ispred **Milice Vratković**. Na *ELQ Završnici* u Dugoj Resi **Varaždinac** je osvojio srebro, a **Vratković** bronzicu u kategoriji veterana, a juniorka **Grgić** je dobila diplomu kao najmlađa sudionica.

Na ožujskom okupljanju logičara *ZeKa '25* u Dugoj Resi sudjelovali su **Stjepan Varaždinac**, **Damir Vratković** i **Karla Grgić**. **Damir** je bio najbolji sudokaš veteran ispred **Stjepana**, koji je još osvojio bronzicu kao logički veteran, dok se **Karla** okitila bronzicom u kategoriji juniora. Navedeni trojac je sudjelovao i na svjetskom prvenstvu u sudokuu (*XVIII. WSC*), a **Stjepan** i **Damir** i na logici (*XXXII. WPC*) u rujnu u Mađarskoj.

Naš klub je bio domaćin *XLI. SOZAH-a*, na kojem se okupilo 50-ak sudionika. Zadatke su pripremili **Nedjeljko Nedić** i **Ilija Ozdanovac**, koji su uz pomoć **Mira Šarića** i provodili natjecanja, a na susretima se posebno rješavao set *Noviteta Stjepana Varaždina*. Recimo da je **Karla Grgić** bila najbolja u mlađim uzrastima, a u sastavljanju stihograma **Tanja Kovač Lukić** osvojila je drugo mjesto. Ekipa *Orahovice* u sastavu **Kovač Lukić**, **Varaždinac**, **Dubrović** osvojila je 4. mjesto u odgonetanju i sastavljanju zadataka, dok je u Trofeju *Boživran* osvojila 7. mjesto.

U sklopu manifestacije Mjesec hrvatske knjige, Gradska knjižnica Orahovica u suradnji s Osnovnom školom *Ivane Brlić-Mažuranić* Orahovica i EU Orahovica u studenom je organizirala zanimljivu radionicu pod nazivom *Enigmatika – što, kako?* Učenike su kroz svijet zagonetaka i logičkih izazova vodili **Sandro Bartolović** i **Saša**

Grgurić, Damir Vratković i Stjepan Varaždinac.

Radionica je bila podijeljena u dva dijela – prvi, natjecateljski, u kojem su učenici tijekom jednog sata rješavali logičke zadatke i sudoku, te drugi dio nazvan "brzina". Najuspješnija u rješavanju zadataka bila je **Emily Babac** s impresivnih 63 boda, a drugo i treće mjesto s po 43 boda podijelile su **Alin Osmani** i **Petra Šebalj**. U "brzincu" je također najbrža bila **Emily Babac**, čime je potvrdila svoju izvrsnost i osvojila glavnu nagradu. Ravnateljica Gradske knjižnice **Matea Šumrada** zahvalila je svima na suradnji i istaknula važnost uključivanja djece u ovakve sadržaje. Radionica *Enigmatika – što, kako?* još je jednom dokazala da logičke igre mogu biti uzbudljive, zabavne i edukativne, a organizatori su izrazili želju da ovakva druženja prerastu u tradiciju i svake godine privlače sve više mladih zaljubljenika u enigmatiku.

Stjepan Varaždinac

SIG Enigma:

U 2026. još više natjecatelja

SIG Enigma, sekcija Hrvatske Mense djeluje već dugi niz godina i okuplja mensaše ljubitelje enigmatike i raznih logičkih zagonetki.

U travnju 2025. *SIG Enigma* je postala pridružena članica HZS. Do pridruživanja je došlo prirodno - projekti iz područja enigmatike i logike u kojim udruga sudjeluje

SIG Enigma – Riječani

su aktivni i stabilni duži niz godina sa sve većim brojem sudionika (*ELQ liga*, projekt *Sudoku*). Kao članica Saveza, sekcija omogućuje svim članovima sudjelovanje na natjecanjima u i izvan Hrvatske, bez potrebe članstva u određenom klubu.

U 2025. je *ELQ liga* održana u sedam redovnih kola te završena obračunom najboljih - enigmatsko-logičkim višebojem *ELQ Završnica '25* u Dugoj Resi. Od 28 rješavača zagrebačkog ogranka *SIG Enigme* u finale se plasiralo 8 prvoplasiranih, a od 18 Riječana njih petero. Velika zahvala ide domaćinu zagrebačkog dijela natjecanja - *Društvu sveučilišnih nastavnika i drugih znanstvenika u Zagrebu*, koji su nas primili nakon što je prostor udruge krenuo u obnovu od potreba.

U projekt *Sudoku*, pokrenut još 2015. u Splitu od strane *EK Božidar Vranicki* Hrvatska Mensa se uključila 2021. godine. Natjecanje se provodi u školama diljem cijele Hrvatske, a ova 2025. je opet bila rekordna po broju natjecatelja – 10.155 učenika u 548 škola! Naši volonteri zajedno s ostalim kolegama iz projekta tijekom cijele godine rade na pripremama za novo natjecanje – pripre-

me za *Sudoku 2026* počinju već u siječnju.

SIG Enigma u 2026. godini ima razne planove, a jedan od njih je privući još više rješavača na *ELQ ligu*, kako članova tako i ostalih ljubitelja zagonetštva i logike. U planu je i otvaranje WhatsApp skupine *SIG Enigma* unutar Mensa zajednice na kojoj će se objavljivati razni zanimljivi zadaci kao i zadaci s već održanih kola lige.

**Vanja Fornazar
Ana Lubura Zegnal**

SIG Enigma – Zagrepčani

Odrednice za novi Leksikon zagonetača

Već gotovo pola godine na blogu *Deseta umjetnost - enigmatika* objavljujem odrednice koje pišem za novo izdanje *Leksikona zagonetača*. Uglavnom pratim datume rođenja ili smrti pojedinih autora i pišem tekst odrednice, a do današnjeg dana napisano ih je gotovo sedamsto.

Odredice sadrže najvećim dijelom čiste faktografske činjenice prikupljene iz raznih izvora, pa se može reći da je ono što je napisano točno, no nije **potpuno**. To se posebno odnosi na podatke živućih autora, koji mogu utjecati na sadržaj i točnost objava. Na žalost, činjenica je da neki autori malo drže do tog svog stvaralačkog rada i svejedno im je što će se pisati o njima. Do sada sam primio tek dvije dopune nekog teksta, što držim da je malo.

Koristim prigodu da pozovem još jednom autore koji nisu dostavili svoje podatke i fotografije da se jave, zajednički ćemo napisati tekst odrednice koji će biti objavljen u *Leksikonu zagonetača*. To se odnosi i na sve ostale autore čije odrednice su objavljene na blogu *Deseta umjetnost - enigmatika* (DUE) da su dopune i izmjenice objavljenih tekstova moguće do termina kada će krenuti grafička priprema, o čemu će biti obaviješteni.

Svoja mišljenja, kritike i nove podatke dostavite na e-mail:

stjepan@cvor.hr

Rodendanski poklon za prvu obljetnicu izlazenja!

Pero Galagaža

	1	2	3	4	5	6	7	8
1	O	S	V	R	T	N	I	K
2	S	K	L	E	K	O	V	I
3	V	L	A	D	A	V	I	K
4	R	E	D	E	N	I	C	I
5	T	K	A	N	I	N	A	R
6	N	O	V	I	N	A	R	I
7	I	V	I	C	A	R	A	K
8	K	I	K	I	R	I	K	I

Prisjetimo se nekadašnjih susreta

Primio sam sve brojeve Informativnog glasila HZS *Osvrtnik* i nakon pomnog čitanja preostaje mi samo čestitati uredništvu na čelu s iskusnim urednikom **Stjepanom Horvatom**. Samo ime kaže da se treba osvrnuti oko sebe, oko nas, mislim na zagonetače, kako danas, tj. skorašnje dane, tako i na davno prošle enigmatske – zagonetačke dane.

Za mene ostaju nezaboravna YU zagonetačka druženja. Druženja preko pisma, razglednica, telefona, manjih sastanaka do zagonetačkih susreta u organizaciji Zagonetačkog društva **Čvor** i njegovu kasniju potporu drugim klubovima domaćinima *Susreta zagonetača i odgonetača* Jugoslavije (SZOJ). Tu su i *Izlet u nepoznato* u organizaciji *Vjesnikovog kviza* o kojima bi valjalo nešto više napisati.

U nezaboravnom sjećanju ostaje moje prvo sudjelovanje na susretu zagonetača u Vinkovcima 1973.

Posebno bi se osvrnuo na susret s **Borisom Antonićem**, u Osijeku 1973., ja u vojničkom odijelu na vratima njegovog stana. Koja nevjerica, a onda: – Izvoli unutra.

Predlagao sam, **Stjepanu Horvatu** i **Jovanu Nediću**, da pripreme monografiju zagonetačkih Yu-susreta, u organizaciji **Čvora**, a bilo ih je dosta.

Eto prilike da se na stranicama *Osvrtnika* uvede rubrika *Vremeplov* kako bi se podsjetili tih susreta uz zajedničku fotografiju i imena sudionika. O tome ima zapisa, ali nedovoljno, u Horvatovoj monografiji **ČVOR – 50. godina**, a nadam se da ima još podataka u arhivu **ZD Čvora**. Dosta kolega nas je napustilo, pa je to prilika da se podsjetimo njihovih imena i likova, a naravno i na naša druga događanja.

Predlažem još živim sudionicima zagonetačkih okupljanja u **Čvorovo vrijeme** da se prisjete kojeg zanimljivog događaja sa susreta ili koju neobjavljenju fotografiju iz toga vremena, da dostave na e-adresu stjepan@cvor.hr kako bi se

dokumenti mogli objaviti na stranicama *Osvrtnika*, a bit će i podloga za budući rukopis monografije.

Krsta Ivanov

oOo

Popis susreta zagonetača po godinama, mjestima održavanja i njihovim domaćinima:

- I. Susret zagonetača Jugoslavije (SZJ), **Vinkovci**, 14. IX. 1969. (Enigmatsko udruženje Bjelovar).
- II. SZJ, **Vinkovci**, 27. IX. 1970. (EUB).
- III. SZJ, **Vinkovci**, 12. IX. 1971. (EUB).
- IV. SZJ, **Vinkovci**, 17. IX. 1972. (EUB).
- V. SZJ, **Vinkovci**, 9. IX. 1973. (EU Čvor).
- VI. SZJ, **Vinkovci**, 8. IX. 1974. (EUČ).
- VII. SZJ, **Vinkovci**, 7. IX. 1975. (EUČ).
- VIII. SZJ, **Kumrovec**, 4.-5. IX. 1976. (ZDČ, *Vjesnikov kviz*).
- IX. Susret zagonetača i odgonetača Jugoslavije (SZOJ), **Kumrovec**, 10.-11. IX. 1977. (ZDČ, VK).
- X. SZOJ, **Bjelovar**, 21. V. 1978. (ZDČ).
- XI. SZOJ, **Koprivnica**, 23.-24. VI. 1979. (ZDČ).
- XII. SZOJ, **Bjelovar**, 6.-7. XII. 1980. (ZDČ).
- XIII. SZOJ, **Varaždin**, 24.-25. IX. 1981. (ZS Vazak).
- XIV. SZOJ, **Zvornik**, 16.-17. X. 1982. (EK S. Racković).
- XV. SZOJ, **Bjelovar**, 15.-16. X. 1983. (ZDČ).
- XVI. SZOJ, **Vinkovci**, 12.-14. X. 1984. (ZD Vinkovci).
- XVII. SZOJ, **Valjevo**, 20.-22. IX. 1985. (EK Brankovina).
- XVIII. SZOJ, **Lipik**, 25.-28. IX. 1986. (EU Zagreb, VK).
- XIX. SZOJ, **Sarajevo**, 9.-10. X. 1987. (EK Orbis).
- XX. SZOJ, **Arandelovac**, 7.-9. X. 1989. (Eureka).
- XXI. SZOJ, **Bohinj**, 6.-8. 10. 1990. (UD Domen).
- XXII. SZOJ, **Pula**, 12.-14. X. 1991. (ZD Sirena).

OSVRTNIK • Informativno glasilo Hrvatskog zagonetačkog saveza • ISSN 3044-6023 • Izdaje: HZS, 31000 Split, A. B. Šimića 60 • Odgovorna urednica **Sanda Reić Tomaš** • Glavni urednik **Stjepan Horvat** • Uredništvo: **Stjepan Horvat**, **Luka Pavičić** i **Petar Štambuk** • Korektura **Marko Mihaljević** • Grafička priprema **Neki Tip** • Izlazi dvomjesečno.